

จากปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ผ่านงานสร้างสรรค์ข้างวาดรูปสู่ประเด็นลิขสิทธิ์

From Symbolic Interaction Through Elephant's Painting to Copyright Issue

ผนวด อิมณะรัช. วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต.

รัชชา สดภาพพงษ์. คณะอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม มหาวิทยาลัยรังสิต

Nacharata Aimnaran. College of Communication Arts. Rangsit University.

Ratcha Satapornpong. Faculty of Criminology and Justice Administration. Rangsit University.

Email : nacharata.a@rsu.ac.th , ratcha.s@rsu.ac.th

Received: 27 February 2024 ; Revised: 28 March 2024 ; Accepted: 30 March 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายถึงปรากฏการณ์ข้างวาดรูปในฐานะงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างศิลปิน ความรู้ข้างกับช้างที่สะท้อนอุดมการณ์นิเวศสำนึกผ่านงานศิลปะภาพวาด โดยการสร้างสรรค์ผลงานเป็นกระบวนการที่เกิดจากการร่วมสร้าง (Co-creation) บนความสัมพันธ์เชิงพึ่งพิงอิงกัน (Symbiotic relationship) ระหว่างคนกับช้าง ผลงานภาพวาดสะท้อนคุณค่าทั้งในเชิงจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมและสุนทรียศาสตร์สื่อผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ด้วยการใช้สัญลักษณ์ที่แสดงสภาวะความอุดมสมบูรณ์ในธรรมชาติและสัญลักษณ์ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับธรรมชาติ ผลงานดังกล่าวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจที่นำรายได้สู่ผู้ประกอบการช้างและองค์กรที่เกี่ยวข้องประเด็นที่เกี่ยวข้องตามมาคือ สิทธิในผลงานอันประกอบด้วยกรรมสิทธิ์และข้อถกเถียงในประเด็นสิทธิทางเศรษฐกิจของผลงานคือเรื่องลิขสิทธิ์ บทความสะท้อนมุมมองทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 ที่กำหนดให้ผู้สร้างสรรค์ที่มีสภาพบุคคลได้ลิขสิทธิ์ในงานที่ตนได้สร้างสรรค์ขึ้นแต่บทบัญญัติดังกล่าวไม่ได้ครอบคลุมถึงช้าง แต่ถ้าบุคคลเป็นผู้ต่อยอดงานสร้างสรรค์จนแล้วเสร็จสมบูรณ์น่าจะผลักดันได้ว่าบุคคลเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์เพื่อการอ้างลิขสิทธิ์

คำสำคัญ: ปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์, ข้างวาดรูป, ลิขสิทธิ์

Abstract

This article aims to elucidate the phenomenon of painting by an elephant as a creative endeavor that unfolds through symbolic interactions between the artist, a mahout, and an elephant, and the reflections of ecological consciousness portrayed in the artworks. The process of painting creation is depicted as a co-creation that arises from a symbiotic relationship between humans and elephant. The resulting paintings reflect values in both ecological ethics and aesthetics aspects, communicated through symbolic interactions; iconic representation highlight the fertility of nature and the relationship between elephants and the environment. Furthermore, these artworks hold economic value, contributing to the income of elephant caretakers and associated organizations.

A relevant issue arising from this is the rights surrounding the economic aspects of the artworks, specifically intellectual property rights. The article discusses the legal perspective based on the Copyright Act of 1994, which grants copyright to individuals for their creative works. However, the legislation does not explicitly cover elephants. If a person significantly contributes to the completion of the artwork, it may be argued that they play a crucial role in the creative process and should have a claim to copyright.

Key words: symbolic interaction, painting by elephant, copyright

ความนำ

ลิขสิทธิ์เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Property) ประเภทหนึ่ง อันเกิดจากการประดิษฐ์ คิดค้น หรือการสร้างสรรค์ของมนุษย์ ซึ่งเน้นที่ผลผลิตของสติปัญญาและความชำนาญ โดยไม่จำกัดชนิดของการสร้างสรรค์ หรือวิธีการแสดงออก งานอันมีลิขสิทธิ์จะเกิดขึ้นได้ต้องมี “ผู้สร้างสรรค์” ซึ่งเป็นผู้ทำหรือผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อย่างใดอย่างหนึ่งที่เป็นงานอันมีลิขสิทธิ์ ส่วนคำว่า “ลิขสิทธิ์” (Copyright) ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 หมายความว่า สิทธิแต่ผู้เดียวของเจ้าของลิขสิทธิ์ที่จะทำการใด ๆ กับงานที่ผู้สร้างสรรค์ได้ทำขึ้นไม่ว่างานดังกล่าวจะแสดงออกในรูปแบบอย่างใด คำว่า “ลิขสิทธิ์” ในบทความนี้เป็นลิขสิทธิ์ที่ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ซึ่งเป็นระบบลิขสิทธิ์อัตโนมัติ มีผลคุ้มครองทันทีโดยที่ผู้สร้างสรรค์ไม่จำเป็นต้องยื่นขอจดลิขสิทธิ์ เป็นกฎหมายที่มีผลผูกพันกับสนธิสัญญาลิขสิทธิ์สากลตามสนธิสัญญากรุงเบิร์น ค.ศ.1989 ซึ่งประเทศไทยเป็นภาคีโดยมีหลักการสำคัญประการหนึ่งคือเป็นหลักการคุ้มครองโดยอัตโนมัติ และปราศจากแบบพิธี เจ้าของลิขสิทธิ์ย่อมได้รับความคุ้มครองลิขสิทธิ์ได้โดยอัตโนมัติหากงานสร้างสรรค์ชิ้นนั้นถูกสร้างสรรค์ขึ้นไม่ว่าในรูปแบบใด เจ้าของลิขสิทธิ์ไม่จำเป็นต้องไปจดทะเบียนลิขสิทธิ์ เป็นความคุ้มครองโดยปราศจากเงื่อนไขและไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมแก่รัฐเพื่อการแลกเปลี่ยนการคุ้มครองลิขสิทธิ์ บทความนี้ได้หยิบยกประเด็นข้อโต้แย้งในเรื่องการได้มาซึ่งลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรค์โดยยกกรณีที่ผลงานสร้างสรรค์ไม่ได้เป็นผลงานของมนุษย์โดยตรง หากแต่มนุษย์เป็นผู้สร้างเหตุปัจจัยเพื่อให้เกิดผลงานสร้างสรรค์นั้นขึ้น ได้แก่ กรณีลึงถ่ายภาพเซลฟี AIวาดรูป และเน้นประเด็นเรื่องช้างวาดรูปซึ่งเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นผู้สร้างสรรค์ สุนทรียภาพทางศิลปะและปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการสร้างสรรค์จนปรากฏเป็นผลงานศิลปะภาพวาดในที่สุด บทความมุ่งอธิบายแนวทางที่พอจะเป็นไปได้ในการทำงานสร้างสรรค์ดังกล่าวอาจได้รับความคุ้มครองในฐานะงานอันมีลิขสิทธิ์ เนื่องจากงานดังกล่าวมีคุณค่าทางเศรษฐกิจที่องค์กรผู้ครอบครองช้างหรือคนผู้ฝึกสอนช้างได้รับประโยชน์เป็นตัวเงินจากผลงานช้างวาดรูป

กรณีลึงถ่ายภาพเซลฟี คำถามคือลึงหรือคนเป็นเจ้าของผลงานภาพ กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2554 โดย เดวิด สเลเตอร์ (David Slater) ได้เดินทางไปยังเกาะสุลาเวสี ประเทศอินโดนีเซีย ในระหว่างการถ่ายภาพในป่านั้นได้มีลิงตัวหนึ่งเข้าไปคว่ำกล้องถ่ายภาพและลิงได้กดบันทึกภาพแบบ “รัวชัตเตอร์” โดยมีภาพที่ถ่ายออกมาได้ชัดเจนและถือได้ว่าเป็นภาพถ่ายที่มีคุณค่า ในบรรดารูปที่วานั้น มีรูปเซลฟีของลิงรวมอยู่ด้วย หลังจากเดวิด สเลเตอร์ได้เผยแพร่ภาพดังกล่าว ผลคือภาพเหล่านั้นได้รับความนิยมเป็นอย่างมากในโลกออนไลน์ ประเด็นที่ตามมาคือข้อโต้แย้งเรื่องลิขสิทธิ์ในผลงานภาพดังกล่าว เว็บไซต์วิกิพีเดียเห็นว่าภาพดังกล่าวควรตกเป็นสมบัติสาธารณะโดยให้เหตุผลว่าภาพถูกสร้างขึ้นโดยสัตว์ที่ไม่ใช่มนุษย์ ผลงานดังกล่าวจึงไม่มีผู้สร้างสรรค์ที่เป็นมนุษย์ที่จะสามารถถือลิขสิทธิ์ได้ ผลงานดังกล่าวจึงเป็นงานที่อยู่ใน “พื้นที่สาธารณะ (Public Domain)” ซึ่งทุกคนสามารถใช้ได้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (Paul M. Barrett, 2014) ด้านองค์กรพิทักษ์สิทธิสัตว์ (PEPA) เป็นฝ่ายยื่นฟ้องในคดีลิขสิทธิ์

โดยเห็นว่าลิขสิทธิ์ที่จะได้รับผลประโยชน์จากค่าลิขสิทธิ์ ส่วนฝ่ายที่เห็นว่าเดวิด สเลเตอร์ควรได้ลิขสิทธิ์ เพราะมนุษย์เป็นคนตั้งค่าต่าง ๆ เพื่อการบันทึกภาพ ข้อพิพาทดังกล่าวได้มีคำพิพากษาในศาลอุทธรณ์ ในปี พ.ศ.2561 ว่าสัตว์ไม่มีสิทธิในภาพถ่ายเพราะกฎหมายลิขสิทธิ์บัญญัติว่ามนุษย์เท่านั้นที่สามารถอ้างสิทธิ ได้ในฐานะผู้สร้างสรรค์ (Susannah Cullinane, 2018) ประเด็นดังกล่าวยุติลงด้วยการการทำข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างเดวิด สเลเตอร์กับองค์กรพิทักษ์สิทธิสัตว์ (PEPA) โดยการบริจาคเงินรายได้ร้อยละ 25 เพื่อการกุศล และการพิทักษ์สัตว์

จากหลักการตีความดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ผู้สร้างสรรค์ตามกฎหมายลิขสิทธิ์จะต้องเป็นมนุษย์เท่านั้น อย่างไรก็ตามข้อพิจารณาตามบริบทของกฎหมายลิขสิทธิ์ในช่วงเวลาที่กฎหมายประกาศใช้ในปี พ.ศ.2537 นั้น ประเด็นเรื่องเทคโนโลยีทางการสร้างสรรค์ผลงานยังไม่ล้ำหน้าเช่นปัจจุบัน ในกรณีการวาดรูปโดย AI พบประเด็นการพิจารณาจากศาลสหรัฐอเมริกาว่า รูปวาดของ AI เป็นงานที่มนุษย์ไม่สามารถอ้างความเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ได้ แม้ว่ามนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์โปรแกรมคอมพิวเตอร์ซึ่งถือเป็นประเภทของลิขสิทธิ์ ในงานวรรณกรรม ThaiPBS (2566) อ้างถึงคำตัดสินของศาลในสหรัฐอเมริกาในปี 2566 ว่า Beryl A. Howell ผู้พิพากษาศาลแขวง ดี.ซี. ตัดสิน ว่า งานศิลปะที่สร้างโดย AI ไม่สามารถมีลิขสิทธิ์ได้ ลิขสิทธิ์ไม่เคยถูกมอบให้กับงานที่ไม่ได้ใช้ฝีมือมนุษย์ในการประดิษฐ์ และเสริมว่า การสร้างสรรค์ผลงานโดยมนุษย์เป็นข้อกำหนดพื้นฐานของลิขสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม ผู้พิพากษา Howell ยอมรับว่ามนุษย์ชาติกำลัง “เข้าใกล้เส้นกันบาง ๆ เส้นใหม่ด้านลิขสิทธิ์” ซึ่งศิลปินจะใช้ AI เป็นเครื่องมือในการสร้างผลงานใหม่ ซึ่งแนวทางที่ทำให้ภาพวาดโดย AI เป็นงานสร้างสรรค์อันมีลิขสิทธิ์ได้นั้นคือการเพิ่มกระบวนการสร้างสรรค์ที่มนุษย์เข้าไปอยู่ในกระบวนการพัฒนาต่อ ยอดจนเป็นงานที่เสร็จสมบูรณ์

ในประเทศไทยได้พบว่าปรากฏการณ์ข้างวาดรูปเป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการสร้างสรรค์งานวาดรูป เนื่องจากข้างเป็นสัตว์ที่สามารถฝึกให้กระทำการเช่นนี้ได้ ทำให้องค์กรที่ดูแลข้างรวมทั้งปางข้างของเอกชนที่ครอบครองข้างหลายแห่งได้มีการฝึกฝนข้างให้วาดรูปโดยมีปลายท่างอยู่ที่รูปธรรมของผลงานสร้างสรรค์ โดยงานดังกล่าวมีองค์ประกอบทั้งทางด้านเนื้อหาและคุณค่าทางสุนทรียภาพของภาพจนนำมูลค่าทางเศรษฐกิจซึ่งมีการกำหนดราคาแตกต่างกันไปตามรายละเอียดหรือความประณีตในผลงานรูปวาดนั้น ๆ บางภาพมีการรับรองความเป็นคุณค่าของความจริงแท้ (Aura of authenticity) โดยบุคคลที่เป็นที่ยอมรับถึงความน่าเชื่อถือว่างานภาพวาดนั้น ๆ เกิดจากการสร้างสรรค์ของข้างโดยแท้ มิได้มีบุคคลเป็นผู้พัฒนาต่อ ยอดแต่อย่างใด หรือนัยหนึ่งเป็นงานของข้างโดยบริสุทธิ์ หากได้มีมนุษย์เข้าไปร่วมวาดรูปไม่ ทำให้ภาพดังกล่าวสามารถตั้งราคาขายได้สูงขึ้น

เมื่องานสร้างสรรค์ข้างวาดรูปเป็นงานที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ สามารถนำรายได้มาสู่ผู้ครอบครองข้าง ประเด็นคำถามที่เกิดขึ้นคือ ลิขสิทธิ์ในผลงานภาพวาดดังกล่าวเกิดขึ้นหรือไม่ในฐานะที่เป็นงานสร้างสรรค์ประเภทหนึ่งตามบทบัญญัติของพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ ประเด็นถัดมาคือ มีผู้ใดได้ลิขสิทธิ์หรือไม่ หากเห็นว่าไม่มีผู้ใดได้ลิขสิทธิ์เนื่องจากข้างไม่มีสถานภาพบุคคล จะมีแนวทางอย่างไรเพื่อให้เกิดการคุ้มครองผลงานดังกล่าว ในทางกลับกันถ้าผลักดันให้มีกฎหมายเพื่อให้เกิดการคุ้มครองสิทธิทางเศรษฐกิจของข้างหรือผู้ครอบครองข้าง ปัญหาผลกระทบต่อการคุ้มครองสัตว์จะเกิดขึ้นหรือไม่ เนื่องด้วยข้างมิได้เกิดมาเพื่อการฝึกฝนการสร้างสรรค์วาดรูป

กระบวนการอนุมัติ คนร่วมคิด ข้างร่วมสร้าง

กระบวนการสร้างสรรค์งานข้างวาดรูปแตกต่างจากงานถ่ายภาพเซลฟี่ กล่าวคืองานข้างเกิดจากความบังเอิญ เป็นการเล่นโดยสัญชาตญาณ ผลงานที่เกิดขึ้นเป็นผลจากกลไกการทำงานและการผลิตซ้ำของจักรกล (Mechanical reproduction) ไม่มีมิติของความสัมพันธิต์ ระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตนั้น ในขณะที่กระบวนการสร้างสรรค์ภาพวาดของข้างต่างกันโดยสิ้นเชิง โดยเป็นงานที่เกิดจากกระบวนการฝึกฝนบนความสัมพันธิต์ในเชิงพึ่งพิงอิงกัน

(Symbiotic relationship) ระหว่างคนกับช้าง เป็นงานศิลปะที่ผ่านกระบวนการร่วมสร้าง (Co-creation) ระหว่างคนกับช้างกล่าวคือกระบวนการด้านความคิดเริ่มต้นจากมนุษย์ มนุษย์เป็นผู้ฝึกสอนทางศิลปะ ตั้งแต่ช้างอายุสองขวบ ช้างต้องผ่านการฝึกฝนในเรื่องการฟังคำสั่งและการควบคุมให้ได้ตามคำสั่ง ผลงานที่ได้จึงเป็นผลจากการทำงานร่วมกันระหว่าง ช้าง ความรู้ช้างและศิลปิน ในกระบวนการสร้างสรรค์ ศิลปินทำได้เพียงเฝ้าสังเกตแบบมีระยะห่าง ความรู้ช้างกับช้างเป็นตัวแปรสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความสวยงามของรูปวาด ในขณะที่กำลังวาดตัวพู่กันวาดรูปนั้น ความรู้ช้างต้องสามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ต้องอ่านทางของช้างให้ออก ความรู้ช้างกับช้างต้องเป็นหนึ่งเดียวกันบนความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพิงอิงกันอย่างมีสัมพันธภาพกลมกลืนดังตัวอย่างกระบวนการสร้างสรรค์รูปที่ 1 และ 2 ขององค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) (อ้างใน Thailand Plus Online, 2567)

รูปที่ 1 การร่วมสร้างสรรค์ภาพวาดของคนและช้าง
ที่มา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) (อ้างใน Thailand Plus Online, 2567)

รูปที่ 2 ภาพวาดที่เป็นผลงานของช้าง
ที่มา องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) (อ้างใน Thailand Plus Online, 2567)

องค์การอุตสาหกรรมป่าไม้ (อ.อ.ป.) ทำหน้าที่ด้านการอนุรักษ์และบริหารช้างไทยตลอดจนเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลและความรู้เกี่ยวกับช้างเพื่อการศึกษาค้นคว้าหรือทำงานวิจัยและการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ช้างผลงานช้างวาดรูปมีการจัดจำหน่ายทางหน้าร้านช้างไทยแกลเลอรี บริเวณลานแสดงช้าง ของสถาบันคชบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ (ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย) โดยเงินรายได้จากการจำหน่ายภาพวาดช้างนำไปใช้ในกิจกรรมการอนุรักษ์และบริหารช้างรวมทั้งดำเนินการด้านการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับการรักษาช้างที่เจ็บป่วย

จะเห็นได้ว่า ภาพวาดดังกล่าวมีมูลค่าทางเศรษฐกิจ โดยผลงานที่เกิดขึ้นนั้นวินัยชนยอมเชื่อว่าไม่อาจสำเร็จได้โดยการวาดของช่างเพียงลำพัง บุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการสร้างสรรค์นั้นด้วย อาจเป็นการริเริ่มและเอื้ออำนวยให้เกิดเนื้อหาของภาพ ช่างทำหน้าที่สับตัดฟุ้งกันตามแนวเนื้อหาที่คนได้ฝึกฝนไว้ ผลงานที่ปรากฏมีภาวะความสัมพันธ์ซึ่งพึ่งพิงอิงกันระหว่างเนื้อหาภาพแบบนามธรรม (Abstract) และแบบสมจริง (Realism) การอิงผสานกันของเนื้อหาสารสนเทศและอารมณ์ (Informational and emotion content) การสื่อคุณค่าในเชิงจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อม (Ecological Ethics) และสุนทรียศาสตร์ (Aesthetics) รวมทั้งความงามที่เกิดจากความรู้สึกถึงดุลยภาพ (Sense of balance) และรูปแบบของระบบ (Form of system) ทั้งนี้อาจกล่าวได้ว่าความหมายที่เกิดขึ้นในผลงานภาพนั้นคือหลักของดุลยภาพแห่งชีวิตที่เกิดจากการพึ่งพิงอิงกันระหว่างคนกับช้าง

เมื่อทั้งชีวิตคนและช้างคือปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการสร้างสรรค์ความหมายผ่านงานช่างวาดรูป สิ่งที่ส่งผลตามมาคือความหมายทางการสื่อสารจากชีวิตในพวงไพรที่มีอุดมการณ์จากป่าสู่เมือง เราไม่อาจแน่ใจได้ว่าช่างมีอุดมการณ์ความคิดเช่นคน แต่เราเชื่อได้ว่าผลงานที่ปรากฏคือการสื่อสารอุดมการณ์ที่คนในป่าประสงค์จะบอกแจ้งแก่ชาวโลกถึงปัญหาในระบบนิเวศและปรากฏการณ์ความสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้าง ทั้งนี้เพราะท้ายที่สุดแล้วคนคือผู้ควบคุมช่องทาง การจัดจำหน่าย คนเป็นผู้กำหนดราคาตลอดจนถึงคุณภาพและเนื้อหาของภาพวาด ผลงานเหล่านี้มีการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องและสื่อสารผ่านสื่อสังคมจนเกิดเป็นความหมายทางสังคมที่สามารถสร้างกระแสเรียกร้องในประเด็นการอนุรักษ์และการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของช้างไทยได้

นิเวศสำนึก (Ecological Consciousness) ความหมายเชิงอุดมการณ์ที่สื่อผ่านปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์

ช้างเป็นสัตว์ที่มีความหมายที่ยิ่งใหญ่ในสังคมไทย โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย (2542) กล่าวว่า ช้างเป็นสัตว์มงคลชนิดหนึ่งในสี่ชนิด มีความสำคัญดังปรากฏเป็นตำราดลลักษณ์เป็นสัญลักษณ์แห่งความอุดมสมบูรณ์ ช้างมีความสำคัญในฐานะราชพาหนะ สำคัญต่อกองทัพไทยโบราณ มีความเชื่อและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับช้าง อีกทั้งยังมีมิติที่เกี่ยวข้องกับโลกไตรภูมิและวรรณกรรมเรื่องในพุทธศาสนา ทำให้ช้างมีความผูกพันกับงานสร้างสรรค์เพื่อศรัทธาในแขนงงานศิลปะต่าง ๆ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ช้างเป็นสัญลักษณ์ทางการสื่อความหมายทางสังคมที่มีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งช้างยังมีความหมายเชิงมายาคติ (Myth) ที่ผสมผสานขึ้นจากความเชื่อที่ยึดติดกันมาจนกลายเป็นรูปสัญลักษณ์ที่มีความหมายในระดับอุดมการณ์ที่เป็นผลผลิตซ้ำทางการสื่อสารจากสถาบันต่าง ๆ ในสังคม จากการวิเคราะห์ภาพที่ช่างวาด ณ สถาบันคชบาลแห่งชาติในเดือนมกราคม พ.ศ.2567 ผู้เขียนพบว่ารูปวาดจากช้างสื่อความหมายในเชิงอุดมการณ์นิเวศสำนึก โดยสื่อสารผ่านสัญลักษณ์ (Icon) และระบบสัญลักษณ์ภาพ ได้แก่

1) สัญลักษณ์ที่แสดงสภาวะความสมบูรณ์ในธรรมชาติ ได้แก่ ภาพดอกไม้ ต้นไม้ ภูเขา ดวงอาทิตย์ รูปวาดในกลุ่มนี้มักเป็นภาพทิวทัศน์ที่อยู่ในประสบการณ์ของผู้คน ต้นไม้และภูเขาที่มีความเขียวสดใสดอกไม้ที่มีสีสันหลายภาพเป็นภาพที่มีองค์ประกอบคุณค่าทางศิลปะที่ดูดีจนไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นฝีมือประจักษ์จากช่างบางรูป มีการลงอักษรชื่อย่อของช่างเป็นภาษาอังกฤษ บางรูปมีการลงลายเซ็นของบุคคลที่มีชื่อเสียงเพื่อยืนยันว่าภาพดังกล่าวเป็นภาพวาดจากช่างจริง ๆ สภาวะความสมบูรณ์ของธรรมชาติดังภาพวาดเป็นการสื่ออุดมการณ์นิเวศสำนึก สื่อสะท้อนวิถีการปฏิบัติของมนุษย์ที่มีต่อโลกให้ยึดหลักความดีต่อผืนป่าอันเป็นหลักจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน

2) สัญลักษณ์ที่สื่อความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับธรรมชาติ เป็นภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับเพื่อนช้างเพื่อสื่อแสดงว่า ช้างเป็นสัตว์สังคม รูปช้างกับต้นไม้ แสดงความสัมพันธ์ในระบบนิเวศ ซึ่งสื่อความหมายถึงความอุดมสมบูรณ์ แนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เป็นแนวคิดองค์รวมในระบบนิเวศ ลักษณะภาพมักมีความสมบูรณ์ในการเล่าเรื่องได้ภายในหนึ่งภาพ การมีช้างเป็นองค์ประกอบหลักของภาพ ทำให้มีความเชื่อมโยงระหว่างช้างกับผู้ดูภาพ เป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในเชิงคุณค่าของช้างในฐานะที่เป็นสัตว์ที่มีความหมายทางสังคมและเป็นระบบสัญลักษณ์เพื่อการสื่อความหมายถึงระดับอุดมการณ์ เป็นการยกสถานะภาพของช้างให้คู่ควรสมเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง

จากกระบวนการสร้างสรรค์ที่มีแนวคิดริเริ่มจากมนุษย์มีกระบวนการฝึกฝนและต่อมาในกระบวนการสร้างสรรค์มีการออกคำสั่งในความควบคุมของมนุษย์เพื่อให้ช้างตัวดีแปรปรวนให้ได้ใกล้เคียงกับแนวคิดที่มนุษย์กำหนด ความเป็นหนึ่งเดียวกันระหว่างคนกับช้างจนปรากฏเป็นงานสร้างสรรค์ ควรค่าต่อการได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจโดยไม่มีข้อคำถามแต่หากเป็นประเด็นลิขสิทธิ์ในงานสร้างสรรค์ดังกล่าวยังคงเป็นข้อโต้แย้งมิจบสิ้น

ลิขสิทธิ์ของผู้สร้างสรรคกับหลักการ “คิดเอง ทำเอง”

ผู้สร้างสรรคงานช้างวาดรูปคือใคร เมื่อกระบวนการสร้างสรรค์ประกอบด้วยศิลปินผู้ควบคุมคุณค่าทางเนื้อหาและศิลปะ ควบคู่กับผู้ร่วมนำความคิดริเริ่มในเนื้อหาภาพสู่การควบคุมและออกคำสั่งเพื่อให้ช้างวาดรูปตามความคิดริเริ่มทั้งสามชีวิตร่วมกันอยู่ในกระบวนการสร้างสรรค์ในเชิงพึ่งพิงอิงกัน (Symbiotic Co-creation)

สำนักลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา (2562) อธิบายว่า ผู้สร้างสรรคคือ “ผู้ที่ทำหรือก่อให้เกิดงานลิขสิทธิ์ผ่านการแสดงออกซึ่งความคิด (Expression of Idea) ของผู้สร้างสรรคที่มีการใช้ทักษะความสามารถ แรงงาน และวิจารณญาณ (Judgement) ของตน...ทั้งนี้การสร้างสรรคงานดังกล่าวจะต้องสร้างสรรคด้วยตนเองโดยไม่ได้ทำซ้ำหรือดัดแปลงงานของบุคคลอื่น ซึ่งเป็นหลักสากลที่เรียกว่า “Originality” กรณีผู้สร้างสรรค “คิดเอง ทำเอง” หมายความว่า ผู้สร้างสรรคสร้างงานลิขสิทธิ์ขึ้นโดยอิสระ ไม่ได้เกิดจากคำสั่งหรือข้อตกลงกับใคร กรณีเช่นนี้ ผู้สร้างสรรคก็จะได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ในงานนั้น หรือหากเป็นงานลิขสิทธิ์ที่มีผู้สร้างสรรคหลายคน ผู้สร้างสรรคทุกคนก็จะเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ร่วมกัน อย่างไรก็ตามการพิจารณาว่า ใครเป็นเจ้าของลิขสิทธิ์งานสร้างสรรค์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 สิ่งที่ต้องพิจารณาคือ “ใคร” เป็นผู้สร้างสรรคงาน หากตีความตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 ผู้ก่อให้เกิดงานสร้างสรรค์อันจะได้มาซึ่งลิขสิทธิ์นั้น ผู้สร้างสรรคต้องมีสภาพบุคคล (Personality) ตามหลักประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 15 คือ มนุษย์ที่มีชีวิต มีลมหายใจ มีความสามารถในการเป็นผู้ทรงสิทธิและหน้าที่

จากหลักการเรื่องผู้สร้างสรรคจะเห็นว่า ช้างมีอาจเรียกร้องสิทธิได้ แต่ในส่วนของศิลปินและควบคู่ช้างในฐานะผู้คิดริเริ่มซึ่งเป็นบุคคลหลักที่ก่อให้เกิดการแสดงออกทางความคิด เป็นผู้ใช้ทักษะชำนาญการทางด้านศิลปะ เป็นผู้ใช้แรงงานในการควบคุมช้าง อีกทั้งควบคู่ช้างต้องใช้วิจารณญาณแก้ไขปัญหาในขณะที่ช้างสับสนปลุกฟูกันที่อาจไม่ได้เป็นไปตามความคิดริเริ่มที่วางแผนไว้ แล้วท้ายที่สุดก่อให้เกิดงานภาพที่มีคุณสมบัติความเป็น “Originality” และมีเพียงชิ้นเดียวที่ไม่อาจทำซ้ำได้ หากไม่มีศิลปินกำกับดูแลไม่มีควบคู่ช้างออกชุดคำสั่งให้ช้างปฏิบัติการ งานสร้างสรรค์ดังกล่าวก็ไม่อาจเกิดขึ้นได้ เช่นนี้แล้วงานช้างวาดรูปควรได้รับการอ้างลิขสิทธิ์โดยศิลปินและควบคู่ช้างรวมทั้งองค์กรต้นสังกัดที่เป็นผู้ควบคุมทั้งคนและช้างหรือไม่

อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันยังไม่พบว่ามีการนำงานช้างวาดรูปไปทำซ้ำโดยจักรกลเช่นการผลิตซ้ำในรูปแบบอื่น ๆ แต่ในอนาคตเมื่อกระแสความนิยมงานศิลปะจากช้างได้รับความสนใจมากขึ้นและถูกผลักดันให้เป็นอำนาจละมุน (Soft power) ดังเช่นทางเก่งที่มีลวดลายช้าง ประเด็นทางด้านลิขสิทธิ์จะเป็นคำถามที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพราะงานช้างวาดรูปมีฐานะเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ อาจถูกดัดแปลงเป็นรูปที่ปรากฏบนสินค้าที่ระลึกอื่น ๆ ที่น่ารายได้สู่ผู้ประกอบการได้

กรรมสิทธิ์ในผลงานข้างวาดรูปและสิทธิทางเศรษฐกิจของผู้ครอบครอง

เมื่อผลงานข้างวาดรูปเสร็จสิ้นสมบูรณ์ ผู้ริเริ่มและร่วมสร้างสรรค์ผลงานหรือองค์การที่ควบคุมดูแลกระบวนการสร้างสรรค์ดังกล่าวย่อมมีสิทธิในการอ้างกรรมสิทธิ์ต่อผลงานดังกล่าวได้โดยชอบ ประเด็นคือลิขสิทธิ์กับกรรมสิทธิ์มีความแตกต่างกัน กล่าวคือลิขสิทธิ์เป็นสิทธิของผู้สร้างสรรค์ในการทำซ้ำ เผยแพร่ ดัดแปลง ให้เช่าหรืออนุญาตให้ผู้อื่นใช้สิทธิหรือได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากงานอันมีลิขสิทธิ์นั้น ในขณะที่กรรมสิทธิ์เป็นสิทธิของผู้ครอบครองงานสร้างสรรค์นั้น ๆ มีสิทธิใช้สอย หรือการใช้ประโยชน์จากงานแต่ไม่มีสิทธิดังเช่นที่กฎหมายลิขสิทธิ์กำหนด ดังนั้นผู้ที่ซื้อผลงานข้างวาดรูปจึงได้กรรมสิทธิ์ในผลงานดังกล่าว หากแต่เขาอย่าลืมว่าได้ลิขสิทธิ์ในงานดังกล่าวเนื่องจากเขาไม่ใช่ผู้สร้างสรรค์ตามนิยามของกฎหมายลิขสิทธิ์ อีกทั้งยังไม่มีความชัดเจนว่างานดังกล่าวเป็นงานอันมีลิขสิทธิ์หรือไม่

จากสภาพการณ์ดังกล่าวนี้คำถามที่ว่าเขามีสิทธิในการทำซ้ำหรือการดัดแปลงหรือไม่ เช่นนำไปเป็นภาพประกอบในงานศิลปะประเภทอื่น ๆ หรือการทำซ้ำโดยการบันทึกภาพถ่ายจากภาพวาด จากนั้นนำภาพที่ได้ไปใช้ในการเผยแพร่รูปแบบอื่น ๆ ในเชิงพาณิชย์โดยไม่ขออนุญาตจากผู้ใดที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างสรรค์ภาพต้นฉบับ กรณีเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ริเริ่มให้เกิดผลงานดังกล่าวรวมทั้งองค์การที่ครอบครองข้างและผลงานภาพวาดไม่ได้รับสิทธิทางเศรษฐกิจจากผลงานสร้างสรรค์ คำถามต่อมาคือผู้ครอบครองรายใหม่สามารถนำผลงานนี้ไปใช้เพื่อก่อให้เกิดสิทธิทางเศรษฐกิจได้อย่างไรหรือไม่โดยหลักกรรมสิทธิ์เขาสามารถนำผลงานนั้นไปจัดจำหน่ายเพื่อแสวงหาผลกำไรได้ หากแต่ประเด็นทางด้านลิขสิทธิ์ยังไม่ปรากฏกรณีศึกษาในลักษณะผลงานดังกล่าว

ทางเลือกที่ไม่ง่ายกับความเป็นไปได้ในการอ้างลิขสิทธิ์ หากคนร่วมสร้างสรรค์ภาพในขั้นตอนสุดท้าย

ความเป็นไปได้ในการอ้างลิขสิทธิ์ในงานข้างวาดรูปน่าจะเป็นไปได้ในกรณีที่บุคคลเข้าไปมีส่วนสำคัญในกระบวนการวาดรูปในขั้นตอนสุดท้าย เมื่อเทียบกับกรณีการวาดรูปของ AI ซึ่งศาลในสหรัฐอเมริกาได้มีคำพิพากษาให้ภาพวาดโดย AI เป็นงานที่ไม่มีลิขสิทธิ์ แต่แนวปฏิบัติที่จะอ้างลิขสิทธิ์ได้คือการที่บุคคลได้เข้าไปดำเนินการสร้างสรรค์ในขั้นตอนสุดท้ายเพื่ออ้างสิทธิในฐานะผู้สร้างสรรค์ตามบทบัญญัติของกฎหมายลิขสิทธิ์ หากเทียบเคียงแนวปฏิบัติดังกล่าวผลที่น่าจะเกิดขึ้นคือ ผลงานสร้างสรรค์ข้างวาดรูปจะถูกด้อยค่าเนื่องจากมนุษย์เข้าไปทำให้ความเป็นคุณค่าดั้งเดิมหรือจิตวิญญาณของความจริงแท้ (Aura of authenticity) ของผลงานบริสุทธิ์จากการดัดแปลงพุ่กันของข้างสูญสิ้นไป และน่าจะส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจที่จะกำหนดราคาได้สูงอย่างที่ควรจะเป็น

ด้วยวิธีการดังกล่าวถือว่าเป็นทางเลือกที่ไม่ง่าย เข้าทำนองหนึ่งเสียปะจะเซ่ หากอยากได้ลิขสิทธิ์ก็ต้องยอมให้งานนั้นเป็นผลงานที่เกิดจากการสร้างสรรค์ร่วมกันระหว่างศิลปินความช่างกับช่างสามชีวิตผลงานสร้างงานภาพศิลปะ โดยขั้นตอนสุดท้ายศิลปินต้องเข้ามาต่อยอดกระบวนการสร้างสรรค์จนแล้วเสร็จ ในกรณีเช่นนี้ย่อมทำให้ศิลปินได้ลิขสิทธิ์โดยอัตโนมัติตาม พรบ.ลิขสิทธิ์ พ.ศ.2537 แต่อาจต้องยอมรับว่าวิธีการนี้อาจกระทบต่อการกำหนดราคาของผลงาน แต่หากยังคงใช้แนวทางวิธีเดิมคือศิลปินกำกับอยู่ห่าง ๆ ความช่างกับช่างร่วมกันดัดแปลงต่อไป ก็จะทำให้ประเด็นลิขสิทธิ์ในผลงานข้างวาดรูปยังคงอยู่ในกระแสข้อโต้แย้งต่อไป

อย่างไรก็ตามความชัดเจนทางข้อกฎหมายอาจไม่ใช่แนวทางที่เหมาะสมต่อกรณีดังกล่าว โลกทุกวันนี้อยู่ท่ามกลางความหลากหลายของค่านิยมและวัฒนธรรมที่แตกต่าง การยอมรับคุณค่าของผลงานบริสุทธิ์จากการดัดแปลงพุ่กันของข้างก็ดี หรือการยอมรับว่าช่างกับคนร่วมกันสร้างผลงานก็เป็นอีกคุณค่าหนึ่งที่เสริมให้คนกับช่างอยู่ร่วมกันในเชิงพึ่งพิงอิงกัน การร่วมกันสร้างสรรค์ย่อมก่อให้เกิดคุณค่าใหม่ ๆ

ที่สื่อจิตวิญญาณสัมพันธ์ระหว่างคนกับช้างที่ควรสนับสนุนสัมมาชีพในระบบนิเวศที่สมบูรณ์ที่ทำให้คนอยู่ได้ และช้างก็อยู่ได้ สภาวะความคลุมเครือ (Ambiguity) ทางข้อกฎหมาย หรือการอยู่บนโลกสีเทาของข้อโต้แย้งอาจทำให้สิ่งนี้อยู่ในกระแสการสื่อสารได้ไม่สิ้นสุด และนี่อาจเป็นเส้นทางในการสื่อสารในบริบทของวัฒนธรรมไทยที่มีความเอื้ออาทรต่อกัน

สรุปและข้อเสนอแนะ

ช้างเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมือง การฝึกฝนช้างเพื่อภารกิจต่าง ๆ เป็นมิติทางประวัติศาสตร์ที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับคน การฝึกช้างโดยกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักธรรมชาติของสัตว์ย่อมนำสู่การอยู่รอดทั้งคนและช้าง บนหลักดุลยภาพระหว่างมนุษย์ธรรมกับจริยศาสตร์ สภาวะแวดล้อม เนื่องด้วยช้างเป็นสัญลักษณ์ของความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า ในส่วนของกระบวนการสร้างสรรค์ภาพวาดของช้างเกิดจากกระบวนการฝึกฝนบนความสัมพันธ์ในเชิงพึ่งพิงอิงกัน ระหว่างคนกับช้างเป็นงานศิลปะที่ผ่านกระบวนการร่วมสร้างระหว่างคนกับช้างที่สามารถสื่ออุดมการณ์นิเวศสำนึกซึ่งเป็นหลักระบบความเชื่อที่แสดงความผูกพันระหว่างคนรุ่นเราไปยังคนรุ่นหน้า บนฐานคิดที่ว่าความดีในเชิงนิเวศย่อมคู่ความงาม โดยผลงานภาพสื่อความหมายในเชิงอุดมการณ์นิเวศสำนึกผ่านสัญลักษณ์และระบบสัญลักษณ์ภาพประกอบด้วยสัญลักษณ์ที่แสดงสภาวะความสมบูรณ์ในธรรมชาติ ได้แก่ ภาพดอกไม้ ต้นไม้ ภูเขา ดวงอาทิตย์ นอกจากนี้ยังพบสัญลักษณ์ที่สื่อความสัมพันธ์ระหว่างช้างกับกับธรรมชาติแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ในระบบนิเวศสื่อแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์เป็นแนวคิดองค์รวมและยังสะท้อนวิถีการปฏิบัติของมนุษย์ที่มีต่อโลกให้ยึดหลักความดีต่อผืนป่าอันเป็นหลักจริยศาสตร์สภาวะแวดล้อมที่เป็นปัญหาในปัจจุบัน

ในส่วนประเด็นลิขสิทธิ์งานช้างวาดรูปเป็นมิติที่เกี่ยวข้องกับการตีความคำว่า “ผู้สร้างสรรค์” โดยเหตุที่กระบวนการสร้างสรรค์ประกอบด้วยศิลปินผู้ควบคุมคุณค่าทางเนื้อหาและศิลปะ ควบคู่กับผู้ร่วมนำความคิดริเริ่ม ศิลปินและควาญช้างเป็นบุคคลหลักที่ก่อให้เกิดการแสดงออกทางความคิด เป็นผู้ใช้ทักษะชำนาญการทางด้านศิลปะในการควบคุม ควาญช้างเป็นผู้ใช้แรงงานในการควบคุมช้าง อีกทั้งควาญช้างต้องใช้วิจารณญาณแก้ไขปัญหามาก่อนให้เกิดงานภาพที่มีคุณสมบัติความเป็น “Originality” และมีเพียงชิ้นเดียวที่ไม่อาจทำซ้ำได้ แต่ในกระแสการผลักดันอำนาจละมุน (Soft power) ดังเช่นทางเก่งที่มีลวดลายช้าง ประเด็นทางด้านลิขสิทธิ์จะเป็นคำถามที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพิจารณาเพราะงานช้างวาดรูปมีฐานะเป็นสินค้าที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจ อาจถูกดัดแปลงเป็นรูปที่ปรากฏบนสินค้าที่ระลึกอื่น ๆ ที่นำรายได้สู่ผู้ประกอบการได้

ความเป็นไปได้ในการอ้างสิทธิ์ในงานช้างวาดรูปน่าจะเป็นไปได้ในกรณีที่บุคคลเข้าไปมีส่วนสำคัญในกระบวนการวาดรูปในขั้นตอนสุดท้าย แต่ผลงานสร้างสรรค์ช้างวาดรูปจะถูกด้อยค่า เนื่องจากมนุษย์เข้าไปทำให้ความเป็นคุณค่าดั้งเดิมหรือจิตวิญญาณของความจริงแท้ของผลงานบริสุทธิ์จากการวัดแปลงพู่กันของช้างสูญสิ้นไป

จากการทบทวนวรรณกรรมและการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมเกี่ยวกับกิจกรรมช้างวาดรูป ณ ศูนย์อนุรักษ์ช้างไทย สถาบันคชบาลแห่งชาติ ในพระอุปถัมภ์ฯ จังหวัดลำปาง ผู้เขียนจึงขอเสนอแนะประเด็นเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจแก่ผลงานช้างวาดรูปที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ระหว่างคนกับช้างและประเด็นทางด้านการศึกษาด้านบูรณาการที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายลิขสิทธิ์ดังนี้

1) องค์การที่กำกับดูแลช่าง เช่น ศูนย์อนุรักษ์ช่างไทยควรสื่อสารให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงคุณค่าของผลงานภาพที่สร้างสรรค์ขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับช่าง (ศิลปิน ควบคู่ช่างกับช่าง) โดยการเพิ่มทางเลือกของผลงานสร้างสรรค์จำแนกเป็น 2 ประเภทคือ ก) ภาพที่เกิดจากฝีมือของช่างที่มนุษย์ไม่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการตกแต่งใด ๆ ในขั้นตอนสุดท้าย นั่นคืองานช่างวาดรูปที่มีมาอย่างดั้งเดิม ข) ภาพที่เกิดจากการปรุงแต่งของศิลปินในขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งศิลปินสามารถอ้างลิขสิทธิ์ในงานภาพได้ในการสื่อสารคุณค่าผลงานภาพต้องไม่สรุปประเด็นว่าผลงานช่างอันบริสุทธิ์เท่านั้นที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ หากแต่ผลงานที่ปรุงแต่งผ่านศิลปินล้วนมีคุณค่าไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเพราะเป็นคุณค่าของการริเริ่มสร้างสรรค์โดยมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ยกย่องความดีงามที่คนกับช่างร่วมกันทำงานเพื่อการสร้างจิตสำนึกในวงกว้าง

2) ในประเด็นเรื่องลิขสิทธิ์ ควรมีการศึกษาวิจัยทัศนะทางข้อกฎหมาย แนวคิดว่าด้วยการตีความในประเด็น “ผู้สร้างสรรค์” โดยทบทวนแนวคิดภารกิจของผู้สร้างสรรค์ซึ่ง ปัจจุบันมีขอบเขตความหมายที่กว้างขวางเนื่องจากวิธีการสร้างสรรค์งานภาพในปัจจุบันมีความแตกต่างจากในอดีต ดังเช่นกรณีภาพที่วาดโดย AI ดูจะเฉียดกับช่างวาดรูปที่มนุษย์เป็นผู้ริเริ่มสร้างสรรค์ กำหนดแนวคิด และอยู่ในกระบวนการสร้างสรรค์จนผลงานแล้วเสร็จ ผลการวิจัยน่าจะส่งผลต่อพลังการผลักดันในเชิงนโยบายการรณรงค์ทางสังคมจนถึงการสร้างความชัดเจนในมิติของการตีความกฎหมายต่อไป

บรรณานุกรม

- โครงการสืบสานมรดกวัฒนธรรมไทย. (2542). *ช่างราชพาหนะ*. กรุงเทพฯ: สตาร์ปรีนท์จำกัด.
- Thailand Plus Online.(2567). “อ.อ.ป. เพิ่มช่องทางจำหน่าย ‘ภาพวาดศิลปินช่าง’ ผ่านระบบออนไลน์หวังเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น”.<https://www.thailandplus.tv/archives/349674>.
- สำนักลิขสิทธิ์ กรมทรัพย์สินทางปัญญา. (2562). “ผู้สร้างสรรค์เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์หรือไม่”.www.ipthailand.go.th.
- Jakobson, Roman. (1987). *Language in literature*. London : The Belknap Press of Harvard University Press.
- Paul,M. Barrett. (2014). “*Monkey Selfies, Elephant Paintings, and the Future of Copyright Law*”.
<http://www.mirror.co.uk/news/world-news/monkey-selfie-officials-rule-nobody-4088663>.
- Susannah,C.(2018). “*Monkey does not own selfie copyright, appeals court rules*”. <http://edition.cnn.com/2018/04/24/us/monkey-selfie-peta-appeal/index.html>.
- ThaiPBS. (2566). “งานศิลปะจาก AI ลิขสิทธิ์เป็นของใคร ศิลปินปรับตัวอย่างไรเมื่อ AI ครองโลก”.
<https://www.thaipbs.or.th/now/content/264>